

Informatienota raad

Zaaknummer: Z-22-196351
Nummer: DOC-22-507781
Datum: 16-3-2022
Steller: College
Onderwerp: Informatienota inkomenstoets huishoudelijke ondersteuning

Ter informatie

Kennis nemen van:

Onderzoek Inkomenstoets huishoudelijke ondersteuning

Aanleiding

Tot 2019 was er een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor alle maatwerkvoorzieningen Wmo. Sinds 1 januari 2019 is de eigen bijdrage vastgesteld op een vast bedrag per maand voor alle voorzieningen die vallen onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), exclusief beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze vaste eigen bijdrage wordt het abonnementstarief genoemd en is nu 19 euro per maand. Sinds het abonnementstarief is ingevoerd is er sprake van een aanzuigende werking: er wordt meer aanspraak gemaakt op Wmo-voorzieningen, waardoor gemeenten hieraan meer geld uitgeven. De grootste stijging van het aantal cliënten is te zien bij de voorziening huishoudelijke ondersteuning. Als gevolg daarvan hebben enkele gemeenten besloten een inkomenstoets voor huishoudelijke ondersteuning in te voeren.

Op 27 januari 2022 heeft de raad van de gemeente Medemblik tijdens de bespreking van de nieuwe Verordening maatschappelijke ondersteuning, middels een motie het college opgedragen te onderzoeken hoe andere gemeenten de inkomenstoets hebben uitgevoerd en welke consequenties een inkomenstoets voor huishoudelijke ondersteuning heeft. Voorliggend onderzoek beantwoordt aan deze motie.

Kernboodschap

Het onderzoek over de inkomenstoets huishoudelijke ondersteuning concludeert het volgende:

1. *Naar schatting kan een inkomenstoets maximaal een jaarlijkse besparing opleveren van €167.281 euro.*
 - 1.1 Dit bedrag representeert 13% van de kosten van het totaal aantal nieuwe beschikkingen voor enkelvoudige huishoudelijke ondersteuning in 2021. Het percentage is gebaseerd op de stijging van het aantal beschikkingen voor huishoudelijke ondersteuning in 2019 ten opzichte van 2018.
 - 1.2 De uiteindelijke besparing is afhankelijk van het aantal inwoners dat boven de gehanteerde inkomensnorm valt en wordt beïnvloed door andere factoren, zoals vergrijzing.
 - 1.3 Van het bedrag zijn de bijkomende kosten voor de uitvoering en voor de behandeling van bezwaren nog niet afgetrokken.
2. *Een inkomenstoets voor huishoudelijke ondersteuning is juridisch onhoudbaar.*
 - 2.1 In jurisprudentie en recente uitspraken van bezwarencommissies wordt gesteld dat, volgens de Wet maatschappelijke ondersteuning, financiën geen rol mogen spelen bij de toetsing van draagkracht.
 - 2.2 Andere gemeenten zijn reeds in een vergevorderd stadium van bezwaar en beroep. De verwachting is dat een procedure bij de Centrale Raad van Beroep zal volgen en dat de Centrale Raad van Beroep de lijn van eerdere jurisprudentie voortzet.

3. *De VNG adviseert alleen een inkomenstoets in te voeren als uitgebreid kan worden onderbouwd dat de kosten voor huishoudelijke ondersteuning als gevolg van het abonnementstarief zijn gestegen.* Uit de beschikbare cijfers van gemeente Medemblik kan onvoldoende hard worden gemaakt dat de invoering van het abonnementstarief structureel heeft geleid tot een aanzienlijke stijging van het aantal aanvragen voor huishoudelijke ondersteuning.
 - 3.1 Hoewel tussen 2018 en 2019 een stijging van het aantal beschikkingen voor huishoudelijke ondersteuning waarneembaar is, daalt dit aantal in 2020 weer naar een vergelijkbaar niveau als in 2018.
 - 3.2 Medemblik is in 2020 overgestapt op een ander inkoopstelsel (het resultaatgestuurd werken), waardoor de jaarlijkse cijfers niet één op één vergelijkbaar zijn.
 - 3.3 Het aantal aanvragen voor huishoudelijke ondersteuning wordt ook door andere factoren beïnvloed, zoals vergrijzing en de beschikbaarheid van passende woningen.
4. *Een inkomenstoets verhoogt de werkdruk voor de uitvoering.*
 - 4.1 Met de inkomenstoets wordt geen harde inkomensgrens gehandhaafd en de kaders waarbinnen inwoners financieel draagkrachtig worden geacht zijn niet wettelijk vastgelegd. Dit maakt het maken van een juiste afweging voor consulenten complex.
 - 4.2 De consulenten zijn niet financieel geschoold en moeten zich deze competentie eigen maken.
5. *Een inkomenstoets vergroot het risico op willekeur en faalt daarmee in het verkleinen van de ongelijkheid.*
 - 5.1 Consulenten moeten op basis van beperkte financiële informatie een inschatting maken of een inwoner financiële draagkracht heeft.
 - 5.2 Door afwezigheid van juridische dekking ontvangen mondige inwoners die zich verzetten tegen een afwijzing van een aanvraag (in de vorm van bezwaar en beroep), alsnog huishoudelijke ondersteuning.
 - 5.3 Inwoners die zorgmijndend zijn of zich schamen om hulp te vragen, zullen afzien van een aanvraag of zich neerleggen bij een afwijzing, terwijl zij de huishoudelijke ondersteuning wellicht juist nodig hebben.
6. *Een inkomenstoets past moeilijk binnen de inkoopstelsel van het resultaatgestuurd werken.* Inwoners krijgen een arrangement beschikt, waarbinnen de inwoner meerdere ondersteuningsvormen krijgt voor één verzamelbedrag/tarief. Met uitzondering van het arrangement 4A voor enkelvoudige huishoudelijke ondersteuning (LB-HO), is het niet mogelijk voor één ondersteuningsvorm een inkomenstoets uit te voeren, zonder het arrangement en het bijbehorende tarief te herzien.
7. *De te realiseren besparing als gevolg van een inkomenstoets is van tijdelijke aard.*
 - 7.1 De gemeenten met een inkomenstoets staan aan de vooravond van procesgang. Indien de inkomenstoets geen stand houdt bij de Centrale Raad van Beroep, dient het besluit tot invoering van de inkomenstoets te worden terug gedraaid.
 - 7.2 De aanpassing van het abonnementstarief is opgenomen in het coalitieakkoord en bevestigd in recente communicatie van de staatssecretaris.

Naar aanleiding van deze conclusies en het negatieve advies van de Adviesraad heeft het college besloten geen inkomenstoets voor huishoudelijke ondersteuning in te voeren.

Consequenties

n.v.t.

Communicatie

n.v.t.

Vervolg

n.v.t.

Bijlagen

1. Collegevoorstel inkomenstoets huishoudelijke ondersteuning Wmo (DOC-22-520772)
2. Onderzoek inkomenstoets huishoudelijke ondersteuning Wmo (DOC-22-520988)
3. Bijlage 5 Brief ministerie VWS Interbestuurlijk toezicht meewegen financiële draagkracht (DOC-22-520998)
4. Advies Onderzoek inkomenstoets huishoudelijke ondersteuning Wmo - Adviesraad Sociaal domein (DOC-22-522373)